

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намозларининг кайфияти (6-дарс)

05:00 / 09.01.2017 4195

6-дарс

9-Матн:

Сўнгра “тааввуз” ва “басмала”ни махфий ўқирдилар.

9-Матннинг далиллар:

فَلَحَّوْ - مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لِي لَصَّ - يَبَّ نَلَّ فَلَخَ تَيَّ لَصَّ : لَأَقْ : كَلَّ مَنَّبَسَنَ أَنْ ع-١
مَيَّ حَلَّ لَأَمَّ مَسَّ بَبَّ نَوْرَهَجَّيْ أَلْ أُونَاكَفَ نَأْمُ تُغَّوْ رَمَّغَّوْ رَكَّبَّ يَبَّ أ

1. Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг, Абу Бакр, Умар ва Усмон розияллоҳу анҳумларнинг ортида намоз ўқидим. Улар: “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилишмас эди”. Насоий саҳиҳ шартига кўра санад билан ривоят қилган. (Мунтақо 2/89).

نُبُّ رِيَّهْزَانَتْ : لَأَقْ دَائِي زُنَّبَنَمْ حَلَّ أَدَبَعَانَتْ : لَأَقْ بِيَّ غُشُّ نُبُّ نَأْمَيَّ لُسْ أَنْ تَدَح-٢
نُبَّ نَعْ ، هَمَّ رَكَّعَنْ عِيَّ شَبَّ يَبَّ أُنَّبَّ كَلَّ مَلَّ أَدَبَعَوْ ، أَمَّ صَأَعُ تَعَمَّسْ : لَأَقْ ، هَيَّ وَأَعْمُ
لَعَفَ كَلَّذْ " : لَأَقْ مَيَّ حَلَّ لَأَمَّ مَسَّ بَبَّ رَهَجَّيْ أَلْ يَفْ : أَمُّ هَنْعُ هَلَّ لَأَيَّ ضَرَّ سَأَبَّ ع
بَأَعَّ أَلَّ

2. Икрима Ибн Аббос розияллоҳу анҳумонинг “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилиш борасида: “Мана шу аъробийнинг феълидир”, деганини ривоят қилган. Таҳовий ривояти. Бунинг санади ҳасандир. (Осорус Сунан 1/74).

رَمَّ تَعْمُ أَنْ تَدَحْ رِيَّ سَلَّ يَبَّ نَبُّ دَمَّ حُمَّ أَنْ تَدَحْ ، يِيَّ زَعَّ لَأَبِّي هُوَ نَبَّ هَلَّ أَدَبَعَانَتْ تَدَح-٣
هَيَّ لَعَّ هَلَّ لَأَيَّ لَصَّ هَلَّ لَأَلَّ لُسَّرَّ نَأْ ، سَنَّ أُنَّعْ بَرَّ سَخَّ لَأَنَّعْ ، هَيَّ بَأَنْعْ ، نَأْمَيَّ لُسْ نَبَّ
أَمُّ هَنْعُ هَلَّ لَأَيَّ ضَرَّ رَمَّغَّوْ ، رَكَّبَّ وَبَأُوْ مَيَّ حَلَّ لَأَمَّ مَسَّ بَبَّ رَسِّيَّ نَأَكَّ مَلَّ سَوْ

3. Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни махфий қилар эдилар. Абу Бакр ва Умар розияллоҳу анҳумолар ҳам”. Табароний “Авсот”да ривоят қилган. Ҳадиснинг рижоллари сиқалардирдир. (Мажмауз Завоид 1/185).

Бизга Аҳмад ибн Муниъ айтиб берди, бизга Исмоил ибн Иброҳим айтиб берди, бизга Саид Журайрий айтиб берди. У Қайс ибн Абоядан, у Ибн Абдуллоҳ ибн Муғаффалдан ривоят қилган: “Менинг намозда “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм” деяётганимни отам эшитиб: “Эй ўғилчам, бу бидъат, бидъатдан сақлан! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобаларидан кимни кўрган бўлсам, у Исломдаги ундан (деб саналган) бидъатни жуда ёмон кўрар эди. Батаҳқиқ Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан ҳам, Абу Бакр ва Умар билан ҳам, Усмон билан ҳам бирга намоз ўқидим. Уларнинг ҳеч биридан шуни айтаётганини эшитмадим. Сен ҳам уни айтма! Сен қачон намоз ўқисанг: **“Алҳамду лиллааҳи роббил ааламийн”**ни айтгин”, деди”. Термизий ривояти 1/33. Термизий айтади: “Абдуллоҳ ибн Муғаффалнинг ҳадиси ҳасан ҳадисдир. Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобаларидан илм аҳлларининг наздида амал шунга кўрадир. Улар орасида Абу Бакр, Умар, Усмон, Алий ва бошқалар бор. Улардан кейин келган тобеъинлар ҳам шулар жумласидандир. Суфён Саврий, Ибн Муборак, Аҳмад ва Исҳоқлар ҳам шуни айтишган. Улар “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий айтишни тўғри деб билишмаган. Уни ичида айтади, дейишган”.

Бу борадаги ровийларни сиқалигини тасдиқлаш:

1. Аҳмад ибн Муниъ: Сиқа Ҳофиз, муҳаддислар жамоаси рижолларидандир. “Тақриб” 7-саҳифа.
2. Саид Журайрий: Сиқа, муҳаддислар жамоаси рижолларидандир. “Тақриб” 69-саҳифа.
3. Қайс ибн Абоя: Учинчи табақадаги сиқа. Абу Довуднинг рижолларидандир. “Тақриб” 173-саҳифа.
4. Ибн Абдуллоҳ ибн Муғаффал: Унинг исми Язид, тўрт муҳаддиснинг рижолларидандир. Ҳофиз “Таҳзиб”да шундай деган: “Унинг исмини Язид дейилди. Мен: “Бунинг шундайлиги Ҳорисийнинг “Абу Ҳанифанинг муснади” китобида собит бўлди”, дедим. 12/302.

Ушбу ҳадислар “Басмала”ни махфий айтиш Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир жамоага мерос қолганидан далолат беради. Улар буни ўзларидан кейинга издошларига мерос қолдиришган. Мана шу ҳолат “Басмала”ни жаҳрий қилишни эмас, балки махфий қилиш суннат эканлигини билдиришга кифоя қилади. Чунки жаҳрий намоз доимо тонгги ва кечки намозларда бўлган. Агар Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам

“Басмала”ни доим жаҳрий қилганларида, бу каби ихтилоф ва иштибоҳ воқеъ бўлмас, балки барчага маълум бўлар эди.

Ибн Қаййим Жавзийя айтади: “У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам “**Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм**”ни гоҳо жаҳрий қилардилар, уни жаҳрий қилишдан эса махфий қилишлари кўпроқ бўларди. Шубҳасиз у зот басмалани доимо сафарда ҳам муқимда ҳам эртаю кеч, беш маҳал жаҳрий қилмаганлар. Бу ишнинг Рошид халифаларига, жумҳур саҳобаларига, фазилатли асрдаги ўз шаҳарлари аҳолисига махфий бўлиб қолиши амри маҳолдир. Бунинг учун бир неча мужмал лафзларни ва кучсиз ҳадисларни собит эканлигини текширишга эҳтиёж бор. Ушбу ҳадисларнинг саҳиҳлиги очиқ-ойдин эмасдир, очиқ-ойдинлари эса саҳиҳ эмасдир. Бу мавзуда катта жилдлик китоб ёзиш талаб қилинади”. 1/52.

Огоҳлантириш:

“Басмала”ни махфий ўқиш борасидаги ҳадислар борлигини ва бу ҳадислар уни махфий ўқиш суннат эканлигига далолат қилишини мусулмонлар яхши билишади. Шу билан бирга ушбу ҳадислар “Басмала”нинг “Фотиҳа” ва бошқа суралардан бир оят эмаслигига ҳам далолат қилади. Чунки агар “Басмала” сураларнинг бошидаги оят бўлса, унинг ўзини махфий қилишнинг маъноси йўқ. Зотан қуръоний сураларнинг барча жузлари жаҳрий ва махфий қилиш ҳукмида баробардир.

Энди “Басмала”ни жаҳрий қилиш борасида келган ҳадисларни зикр қилиб, уларга Аллоҳнинг изни билан жавоб бериб ўтаман.

Ушбу ҳадислардан бири “Мажмаъуз завоид”да келган

هلل م س ب ب ر ه ج ي - م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص - "ي ب ل ل ن ا ك ل ا ق س ا ب ع ن ب ن ع م ي ح ر ل ل ن م ح ر ل ل ا

(1/185) Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилар эдилар”. Ушбу ҳадиси шарифни Баззор ўзининг “Муснад”ида Муътамир ибн Сулаймондан ривоят қилган.

“Бизга Исмоил айтиб берди. У Абу Холиддан, у эса Ибн Аббосдан ривоят қилган”.

Исмоил ҳадисда кучли эмасдир. Абу Довуд ўзининг “Сунан”ида ва Термизий ҳам ўзининг “Жомеъ”сида бу ҳадисни ушбу санад билан, Дороқутний ҳам ўзининг “Сунан”ида келтирган. Уларнинг барчаси ҳадисда: “Намозларини “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм” билан очар эдилар”, дейишган.

Термизий: “Бунинг санади ана шу билан эмасдир”, деган.

Абу Довуд эса: “Ҳадис заифдир”, деган.

Уқайлий бу ҳадисни ўзининг китобида ривоят қилиб, шу Исмоилни иллатини келтирган ва: “Унинг ҳадиси маҳфуз эмасдир”, деган.

Абу Холид мажҳулдир. “Басмала”ни жаҳрий қилиш борасида саҳиҳ муснад ҳадис йўқ. Бу “Умдатул Қорий”да ҳам келган. 2/25.

عَلَّطَ نَبِيَّ حَيْ أَنْ تَدَّحِي رَتَسُّتْ لِي نَوْبِ اصْلَالِ نَبِيَّ سُنُّ حَالِ نَبِيَّ حَيْ أَنْ تَدَّحِي نَبِيَّ دِي عَسْ نَعِ سَطْفَ أَلِ مِلَّاسْ نَعِ كَيْ رَشْ نَعِ مَوْعَلِ نَبِيَّ دَابَّعِ أَنْ تَدَّحِي عَيْ وَبُرِّي لِي مَسْبُ : أَرْقِ إِذْ مَلَسْ وَهَيْ عَ لَلِ لِي صَدَّ لَلِ لُؤْسَرَّ نَاكَ : لَاقِ سَابَّعِ نَبِيَّ نَعِ رِي بُجْ نَاكَ وَهَيْ مَلِّي لَ إِ رُكُّ دِي دَمَّ حُمْ : أُولَاقِ وَ نَوُكُ رُشُّ مَلِّ نَعِ نَعِ مَيْ حَرِّ لَ لَلِ لِي هَيْ عَ لَلِ لُؤْسَرَّ رُمُّ هَيْ أَلِ هَدَّ تَلَزَنَ مَلِّ فَنَمَّ حَرِّ لَ مَسَّ تِي هَيْ مَلِّي سُمَّ أَوْبَ رَهَجِي أَلِ نَ أَمَّ لَسْ وَ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни қироат қилсалар мушриклар у зотнинг устиларидан кулишарди ва: “Муҳаммад Ямоманинг илоҳини зикр қияпти”, дейишарди. Мусайлимани “Ар-Раҳмон” деб аташарди. Ушбу оят нозил бўлгач, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уни жаҳрий қилмасликка буюрилдилар”. Табароний “Кабир” ва “Авсот”да ривоят қилган. Унинг рижоллари сиқалардир. (Мажмаъуз завоид, “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм” боби, 1/185).

Ҳадис “Басмала”нинг дастлаб жаҳрий қилинганига ва бу “Исро” сурасининг 110-ояти билан насх бўлганига далолат қилади.

Исҳоқ ибн Роҳавайҳ ўзининг “Муснад”ида қуйидаги ҳадисни келтиради:

نَبِيَّ دِي عَسْ نَعِ , سَطْفَ أَلِ مِلَّاسْ نَعِ , كَيْ رَشْ أَنْ , مَدَّأْ نَبِيَّ حَيْ ابْنُ : لَاقِ نَبِيَّ حَرِّ لَ لَلِ لُؤْسَرَّ وَهَيْ عَ لَلِ لُؤْسَرَّ نَاكَ : " : لَاقِ , رِي بُجْ : نَوْلِ وَقِي وَ , هَيْ دَصَتْ وَ , عَاكَمَ نَوُؤْزَهَيْ نَوُكُ رُشُّ مَلِّ نَاكَ وَ , هَتْ وَصَّ أَوْبُ دَمِّي , مَيْ حَرِّ لَ لَو : يَلَاعَتْ هَلْ لَ لَزْنَ أَفْ , نَمَحَرِّ لَ : هَنَوْمَسِي وَ , هَمَلِّي سَمَ نَوْنَعِي , هَمَامِي لَ هَلْ إِ رُكُّ دِي كَتَّالْ صَبَّ رَهَجَتْ

Зайлаъийда (1/188) Бакр ибн Абдуллоҳ Музанийдан ривоят қилинади. У шундай деди: “Абдуллоҳ ибн Зубайрнинг ортида намоз ўқидим. У “**Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм**”ни жаҳрий қиларди ва: “Амирларингизни уни жаҳрий қилишдан ман этишлари фақат кибр юзасидандир”, дерди”. Хатиб ривояти.

Ибн Абдулҳодий: “Унинг санади саҳиҳдир. Лекин буни таълимга ҳамл қилинади. Унинг қироати суннатдир. Хулофои рошидинлар уни махфий қилишарди. Одамларнинг кўпи унинг қироатини бидъат деб ўйлаб қолишди. Шунда уларга уни ўқишлик суннат эканлигини таълим бериш учун саҳобалардан айримлари жаҳрий қилиб ўқишди. Лекин улар буни доим қилишмаган”.

عَنْ كُرَيْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَدَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِأَنَّ دَحْ

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам иккинчи ракатдан турсалар “**Алҳамду лиллааҳи роббил ааламийн**”билан бошлардилар, жим турмасдилар”. Муслим ва Таҳовий ривояти (Умдатул Қорий 2/25).

Хулоса:

“Басмала”нинг Фотиҳадан эмаслиги собит бўлди. У Қуръони каримдан алоҳида бир оятдир. Ҳар бир ракатнинг бошида уни айтишлик эҳтиёт юзасидан вожибдир. Чунки баъзи осорларда “Басмала”нинг Фотиҳадан эканлиги ворид бўлган. Агар бирор ракатда Фотиҳадан олдин “Басмала”ни айтиш эсидан чиқса, унга саҳв саждаси вожиб бўлади. Хилофдан чиқишнинг энг эҳтиёт йўли шудир. Фотиҳа билан зам сура орасида “Басмала”ни айтишни макруҳлиги йўқ, балки бу жаҳрий ёки махфий намозларнинг барчасида яхши ишдир. Ким Фотиҳа билан зам сура орасида “Басмала”ни айтса турли ҳадисларнинг орасини жамлаган бўлади. Барча ҳадисларга амал қилиш имконияти бўлганида уни амалга ошириш, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баъзи ҳадисларини тарк қилишдан кўра афзалдир”.

[1] Исро-110.